

TIPPOLDEFARENS HODESKALLE:

Etter halshuggingen ble hodene til Aslak Jacobsen Hætta og Mons Aslaksen Somby sendt til Universitetet i Kristiania for forskning, mens kroppene ble begravd utenfor vigslet jord. Etter en langvarig strid mellom etterkommerne og Universitetet i Oslo ble skallene tilbakelevert i 1997, slik at de kunne begraves. Før begravelsesseremonien startet i Kåfjord kirke tok Terje Forsberg et bilde av hodeskallen til hans tippoldefar Aslak Jakobsen Hætta. - Ellen, som fulgte meg i begravelsen, ville jeg skulle ta det bildet, og nå vet jeg hvorfor. Det skulle bli forsida til boka, forteller Forsberg.

(Foto: Terje Forsberg)

ELLEN BA MEG SKRIVE:

- Ellen Jacobsen Hætta har vært med meg siden 1995, da jeg første gang leste om det som ble kalt for opprøret, og Ellen bare var en bisetning der i historien. Hun meg å skrive hennes historie, slik hun opplevde den. Terje Forsberg ble født i desember 1950. Han bor i Sarpsborg, men har sine røtter i Kautokeino. Han er en ettertraktet foredragsholder og forfatter. «De forvillede i troen» er hans tredje bok. Forsberg håper at boka hans kan komme inn i skoleverket, for han ønsker at historien skal balanseres.

(Foto: Peter Førsund)

Forteller «tante» Ellens historie

I sin nye bok «De forvillede i troen?» forteller Terje Forsberg historien til Ellen Jacobsen Hætta. Hun ble som 16-åring dømt til livsvarig tukthus etter Kautokeino-opprøret og døde i fengselet i Trondheim da hun var 23. Forfatteren tar samtidig et oppgjør med uretten som ble begått mot samene etter «1814-standard».

STEINAR SOLAAS

I rettergangen etter Kautokeino-opprøret ble Mons Aslaksen Somby og Aslak Jacobsen Hætta henrettet ved halshugning 14. oktober 1854. Det som ikke er kjent er at Hætta hadde en søster, Ellen Jacobsen Hætta, som bare var 16 år. Hun ble dømt til

12 års straffearbeid, og døde senere i fengsel, 23 år gammel. Aslak Jacobsen Hætta er Terje Forsbergs tippoldefar, og Ellen er hans grandtante i tredje ledd. Det er Ellens historie Terje Forsberg vil ha frem i lyset, og som han forteller i den nye boka «De forvillede i troen».

Historien omvendt

Forberg bruker konsekvens «det såkalte Kautokeino-opprøret», fordi den korrekte historien er ifølge han ikke slik det ennå idag blir gjengitt.

- Gruppen som kom til Kautokeino denne novemberdagen i 1852 ville forkynne den læstadianske vekkelsen. Det var ikke et opprør. Husk at de hadde over 20 barn med i følget. Det var folka til lensmann Lars Johan Bucht som angrep følget. Presten Fredrik W. Hvoslef, som bare var 26 år, var en omskolert løytnant i militæret og kjent for å bruke vold for å få folk tilbake til kirken. De ville stoppe den læstadianske vekkelsen, forteller Forsberg. Og fortsetter:

- Det var fire som ble henrettet, ikke bare to. De to første, og ukjente, ble drept allerede un-

der hendelsene i Kautokeino. Først ble Marit Spaun slått i hjel av prestens menn. Da Ole Aslaksen Somby kom til unnsetning, ble han også slått og døde et par dager senere av hodeskadene. Sistnevnte er broren til Mons Somby som ble halshugd. Søsteren ble dømt til staffarbeid og døde der og faren ble dømt til livsvarig tukthus i Kristiania. Mora mistet altså alle tre barna og mannen.

Brenner

I 1995 begynte Forsberg med slektsgransking, og fant sine røtter i Kautokeino og den mest dramatiske hendelsen i den samiske og norske historien. I 20 år har han lest alt han har kommet over om emnet, og han mener det er på tide å komme med en ny og korrekt versjon av hendelsene.

- Bakgrunnen for hele tragedien finner vi i 1814 og nasjonalromatikken og nasjonalismen som fulgte. Jøder og jesuitter var nektet adgang til riket allerede i grunnloven. Alt som ikke var norsk skulle bort. Samene ble fratatt språket, så kulturen. Det ble brukt harde metoder og flere ble også fratatt livet. Mitt hjerte

brenner for det her, skjønner du, sier Forsberg.

Ellens historie

Ellens bror Aslak var 29 år, og han er kjent i historien, som en av de to som ble halshugd etter hendelsene i Kautokeino.

- Ellen var bare 16 år og helt uskyldig. Hun ble dømt til tukthus og døde der noen få år etterpå. Etter det såkalte opprøret sendte presten i Kautokeino Fredrik W. Hvoslef brev til de fire største avisene i Skandinavia med sin versjon av hendelsene. Og det var kun hans versjon som ble fortalt i retten. Det fans ingen forsvarere og ingen vitner for de tiltalte. Du kan si at nå er jeg Ellens forsvarsadvokat med denne boka.

- Råtten bismak

I tida etter 1814 var det en nasjonalistisk ånd over landet, og fornorskning av samene pågikk helt opp mot moderne tid.

- Presten Fredrik W. Hvoslef, som kom fra det militære inn i prestegjeringen, holdt «1814-standard», fremholder Forsberg. De dårligste prestene ble som regel sendt nordover. Hvoslef var imidlertid oppgåen-

de, men dessverre på gal måte. Både som prest, og senere som biskop i Tromsø, var han en forkjemper for å utrydde det samiske språk og kultur, helt frem til sin død i 1905. Og det var han som var i tråd med tidens stemning og politikk.

- Dette gjør at hele feiringen av grunnloven som foregår dette året, har en råtten bismak.

Historisk roman

De forvillede i troen? «villa-oskkolaččat» er en såkalt historisk roman. I skjønnlitterær form følger vi Ellen gjennom hele livet hennes, samtidig som den historiske delen med blant annet alle tidsangivelser er korrekt. Tittelen, De forvillede i troen, henpeiler på den brutale kampen mot den læstadianske vekkelsen og det samiske generelt, utført staten og den norske kirken.

- Man kan stille spørsmålet hvem er det egentlig som er forvillet i troen, avslutter Forsberg.

steinar@sagat.no